ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΜΠΟΜΠΕΤΣΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αγωγή υγείας - Μια κοινωνική και εκπαιδευτική καινοτομία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΔΕΒΕΣΗ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΜΠΟΜΠΕΤΣΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αγωγή υγείας - Μια κοινωνική και εκπαιδευτική καινοτομία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

© Copyright 2022

Γεώργιος Κ. Μπομπέτσης
Med στην Ηγεσία & Διοίκηση της Εκπαίδευσης
email: bompetsino@gmail.com
τηλ. 6945 358559

Καλλιτεχνική επιμέλεια / Σελιδοποίηση
Αφοί Α. Δεδεβέση Ο.Ε.

Εκδόσεις ΔΕΔΕΒΕΣΗ
Ινάχου 172, 212 31 Άργος
τηλ. 27510 62012
e-mail: info@dedevesis.gr
www.dedevesis.gr

ISBN: 978-618-83725-5-9

Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 57 ΑΚ, του Ν 2121/1993 περί πνευματικής ιδιοκτησίας, απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου του παρόντος με οποιονδήποτε τρόπο, ηλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή……4

Αλλαγή και Καινοτομία στην Εκπαίδευση……4

Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας……6

Η σημασία και τα οφέλη του προγράμματος της Αγωγής Υγείας στη σχολική μας μονάδα ……8

Σχεδιασμός & κριτήρια αξιολόγησης της καινοτομίας της Αγωγής Υγείας.……9

Εμπόδια κατά την εισαγωγή και εφαρμογή της καινοτομίας στη σχολική μας μονάδα……12

Η σημασία και ο ρόλος του σχολικού ηγέτη στην αντιμετώπιση των εμποδίων κατά την εισαγωγή και ένταξη του καινοτόμου προγράμματος……14

Οι ομάδες πίεσης και ο ρόλος τους……15

Προτεινόμενα βήματα και στάδια κατά την εισαγωγή και υλοποίηση του προγράμματος Αγωγής Υγείας ……17

Προτάσεις για βελτίωση και επιτυχία της καινοτομίας……21

Συμπεράσματα……22

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ……24

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ……28-41

Εισαγωγή

Στην εποχή μας η παγκοσμιοποίηση και το διαρκώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό περιβάλλον επιβάλλουν την ανταγωνιστικότητα, η οποία, όσον αφορά τον χώρο της εκπαίδευσης, προωθεί τον εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος. Ως εκ τούτου και το ίδιο το σχολείο συνδέεται άμεσα με μεταβολές και βασικές αλλαγές στην οργάνωσή του, στην ηγεσία του και στον τρόπο αντίληψης της μάθησης, τόσο από εκπαιδευτικούς όσο κι από μαθητές, γενικότερα. Αδήριτη, συνεπώς, είναι η ανάγκη αλλαγής στη σχολική μονάδα ως προς την οργάνωση, τον χαρακτήρα, τη μορφή και τις διδακτικές πρακτικές της, ώστε να προσφέρει ουσιαστικά στην παιδεία των νέων ανθρώπων (Ζωγόπουλος, 2012: 40).

Η εφαρμογή, ωστόσο, των όποιων αλλαγών, είναι εξαρτώμενη από την ικανότητα λήψης αποφάσεων από κοινού με τους εργαζόμενους και τη σχολική κοινότητα, αλλά κι από την ομαλοποίηση εντάσεων ή δυσχερών καταστάσεων μεταξύ των μελών της κοινότητας και της ικανότητας καθοδήγησής τους (Μπελαδάκης, 2007, σ. 30). Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση είναι η συνολική αναμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος, είναι, μ' άλλα λόγια, μια θεσμοθετημένη αλλαγή εκπαιδευτικής πολιτικής με συγκεκριμένους στόχους, τρόπους και συγκεκριμένα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Η αναζήτηση αποτελεσματικών στρατηγικών για τη βελτίωση του σχολείου, αποδεικνύεται ένα πολύ δύσκολο πρόβλημα, που δεν έχει τύχει κάποιας βέλτιστης και καταληκτικής λύσης (Fullan, 1985).

Σκοπός του εν λόγω βιβλίου είναι η ενασχόληση με μια συγκεκριμένη καινοτομία που υιοθετήθηκε στο επίπεδο της σχολικής μας μονάδας,, αυτήν της Αγωγής Υγείας, καθώς κι η εξέταση των παραμέτρων εκείνων που συνδέονται άμεσα με την εισαγωγή και την εφαρμογή της.

Αλλαγή και Καινοτομία στην Εκπαίδευση

Εκπαιδευτική αλλαγή ονομάζεται κάθε εκπαιδευτική αναδιοργάνωση, η οποία άλλοτε θεσμοθετείται κι άλλοτε επέρχεται απλά, χωρίς να είναι απαραίτητο να θεσμοθετηθεί (Αθανασούλα- Ρέππα Α., Δακοπούλου Α., Κουτούζης Μ., Μαυρογιώργος Γ., Χαλκιώτης Δ.,2008: 169-170).

Εννοιολογικά, η καινοτομία βρίσκεται πολύ κοντά στην εκπαιδευτική αλλαγή και μερικές φορές ταυτίζεται μ' αυτήν. Η καινοτομία είναι μια δράση ενός συνόλου

ανθρώπων και δεν είναι υποχρεωτικό να είναι θεσμοθετημένη και να στηρίζεται σε ριζοσπαστικές και ασυνήθιστες ιδέες. Η διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στην καινοτομία και στην εκπαιδευτική αλλαγή, είναι ότι στην καινοτομία είναι απαραίτητη η γένεση και η πραγμάτωση νέων ιδεών και προτάσεων, ενώ στην εκπαιδευτική αλλαγή είναι δυνατόν να υιοθετηθούν ιδέες και προτάσεις για τη συνολική αναβάθμιση της σχολικής μονάδας που έχουν όμως ξαναεφαρμοστεί και σ' άλλες μονάδες. Η καινοτομία, λοιπόν, πρέπει να εμπεριέχει αλλαγές στοχεύοντας στην καλυτέρευση καταστάσεων και δεν είναι υποχρεωτικό η κάθε αλλαγή να σημαίνει και καινοτομία (Μαυροσκούφης, 2002).

Το εκπαιδευτικό σύστημα για να προσαρμοστεί στις νέες προκλήσεις μιας διαρκώς μεταβαλλόμενης κοινωνίας, οφείλει να διαθέτει μεγαλύτερη ικανότητα προσαρμογής στην αλλαγή, ώστε να μπορεί να προσφέρει στους μαθητές ενδιαφέρουσα διδασκαλία και νέες εμπειρίες με πραγματικό νόημα για τους ίδιους (Nisbet & Collins, 1978). Ο Miles (1986) και ο Fullan (1991), αποδέχονται ότι η διαδοχικότητα των ενεργειών μιας αλλαγής συντελείται σε τρεις φάσεις: τη μύηση, την εφαρμογή και τη θεσμοθέτηση (Andreas Kythreotis, 2007). Ο Fullan (1985), περιγράφει τρία στάδια στη διαδικασία της αλλαγής: την «εισαγωγή», που περιλαμβάνει την κινητοποίηση και την απόφαση υλοποίησής της, την «εφαρμογή» και τέλος την «εγκαθίδρυση», δηλαδή τη θεσμοθέτησή της. Ασφαλώς, η εκπαιδευτική αλλαγή δεν αφορά όλο το εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά λαμβάνει χώρα σε συγκεκριμένες οργανωτικές και διοικητικές πλευρές του. Κατά τον Fullan (1985), η αλλαγή πρέπει ν' αλλάζει παγιωμένες καταστάσεις και να παρουσιάζει νέες δεξιότητες κι ευχαρίστηση. Ο ίδιος ισχυρίζεται για την αλλαγή, ότι είναι δυνατό να υλοποιείται σταδιακά και σε βάθος χρόνου, να εμπεριέχει άγχος κι αβεβαιότητα στα αρχικά της στάδια κι ο ρόλος για την αντιμετώπιση του άγχους της να είναι σημαίνων. Πρέπει, ακόμη, να εμπερικλείει την κατάκτηση νέων δεξιοτήτων μέσω της πρακτικής άσκησης και να είναι επιτυχής μόνο όταν υλοποιούνται δοκιμασμένες μέθοδοι. Τέλος, εξίσου σημαντικός συντελεστής για την πραγματοποίησή της, είναι οι συνθήκες λειτουργίας του σχολικού οργανισμού, όπως η σχολική ηγεσία κι η διοικητική υποστήριξη. Ο Hargreaves (2004), εκτιμά ότι σ' όλα τα επίπεδα είναι επιβεβλημένος ο συνεχής σχεδιασμός, η επενέργεια κι ο αναλογισμός των πεπραγμένων.

Σε κάθε εκπαιδευτική μεταβολή, η κατανόηση της διαδικασίας της αλλαγής, είναι αναγκαία για κάθε επιτυχή προσπάθεια που έχει σαν σκοπό την καλυτέρευση

του σχολείου. Απαραίτητος, ομοίως, είναι κι ο σχολικός πολιτισμός που εμπεριέχει αξίες, διαδικασίες και προσδοκίες από τις οποίες καθοδηγείται η συμπεριφορά των εκπαιδευτικών μέσα στη σχολική μονάδα (Υφαντή, 2011). Τέτοιες εκπαιδευτικές τροποποιήσεις μπορούν να πραγματοποιηθούν είτε από το Υπουργείο Παιδείας είτε από τοπικούς φορείς είτε από την ίδια τη σχολική μονάδα και τους εκπαιδευτικούς της. Ο Μπελαδάκης (2010), όσον αφορά την εκπαίδευση, διαχωρίζει τις καινοτομίες σε δύο είδη: στην εκπαιδευτική – παιδαγωγική και στη διοικητική – οργανωτική. Οι εκπαιδευτικές καινοτομίες δεν έχουν εκ προοιμίου σαν αξίωμα τη συνολική καλυτέρευση όλων των εκπαιδευτικών θεσμών (Μαυροσκούφης, 2002). Σ' ένα συγκεντρωτικό σύστημα διοίκησης, όπως το ελληνικό, κάθε καινοτομία αρχίζει από την κορυφή, και στο πέρας, σχεδιάζεται και προωθείται στις σχολικές μονάδες αφήνοντας στον σχολικό ηγέτη μόνο το ρόλο του διεκπεραιωτή του προγράμματος (Φραγκουλίδου, 2012). Η επιτυχία της αλλαγής σ' έναν οργανισμό έχει την ανάγκη της συνεχούς στήριξης από την ιεραρχία του αλλά και την ύπαρξη της κατάλληλης κουλτούρας για την εφαρμογή της (Horth & Vehar, 2012). Όπως παρατηρεί, με ορθό τρόπο η Ζαζάνη (2014), η καινοτομία για να είναι επιτυχής δεν μπορεί να είναι επακόλουθο εξαναγκασμού ή επιβολής, ενώ ο Μαυρογιώργος (2013), υπογραμμίζει τον σημαντικό ρόλο της ενεργούς εμπλοκής των εκπαιδευτικών. Πιστεύεται δε, (Μαυροσκούφης, 2002), ότι για να είναι αποτελεσματική πρέπει να επιφέρει μεταβολή στον τρόπο σκέψης, τη νοοτροπία και στη συμπεριφορά της εκπαιδευτικής και της μαθητικής κοινότητας και οφείλει να δημιουργήσει νέα σχολική κουλτούρα.

Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας

Αν ξεκινήσει κανείς από το γεγονός ότι γενικότερα η καινοτομία, έχει σαν στόχο την αναβάθμιση της εικόνας και της λειτουργίας του σχολείου, τότε αυτή πρέπει να απευθύνεται και να εμπλέκει όλη την εκπαιδευτική κοινότητα κι όχι μόνο. Αυτός είναι κι ο λόγος που το πρόγραμμα της Αγωγής Υγείας εισήχθη κι εφαρμόστηκε στη σχολική μας μονάδα για δεύτερη χρονιά, με λιγότερα λάθη και παραλείψεις από την προηγούμενη, λόγω και της μεγαλύτερης πείρας που εν τω μεταξύ είχε αποκτηθεί.

Τα προαιρετικά εκπαιδευτικά προγράμματα είναι καινοτόμες δράσεις που προσφέρουν μια διαφορετική προσέγγιση στη γνώση, συνοδεύονται δε, από νέες

εναλλακτικές διδακτικές μεθόδους και φιλοσοφία, και εν τέλει, βελτιώνουν τον γενικό σκοπό της εκπαίδευσης (Ν.1566). Στα προαιρετικά θεσμοθετημένα προγράμματα ανήκουν η Ευέλικτη ζώνη, η Αγωγή υγείας, η Περιβαλλοντική εκπαίδευση, τα Πολιτιστικά προγράμματα, η Αγωγή του καταναλωτή, η Κυκλοφοριακή αγωγή και τα Ευρωπαϊκά προγράμματα (Socrates - Comenius). Τα παραπάνω προγράμματα είναι προαιρετικά κι εξασφαλίζουν χρόνο επί του ωρολογίου προγράμματος, ίσον με το ένα πέμπτο του συνολικού χρόνου, μέσω της Ευέλικτης ζώνης που τα διευκολύνει στην εφαρμογή τους. Είναι προγράμματα που δεν υποδεικνύονται από το επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα, αλλά έχουν ως αρχή τους την πρωτοβουλία και την ευαισθησία κάποιων εκπαιδευτικών, οι οποίοι μοχθούν καθημερινά ν' αλλάξουν το σχολείο «από μέσα» (Μπαγάκης, 2000).

Είναι γεγονός ότι η Αγωγή Υγείας θεσπίστηκε σαν σχολική δραστηριότητα με την Υπουργική Απόφαση Γ2/4867/28-8-1992 του νόμου 1566/1985 και συμπεριλαμβάνεται στα «καινοτόμα προγράμματα» του εκπαιδευτικού συστήματος, με σκοπό ν' αποκτήσουν αυτά κοινωνικό και παιδαγωγικό χαρακτήρα (Σπυροπούλου κ.α., 2007). Η ίδια απαντάται για πρώτη φορά στον νόμο 1894/ΦΕΚ 110/τ.Α΄/27-8-1990), και στο Προεδρικό Διάταγμα 35 (ΦΕΚ 11/τ.Α΄/4-2-1991), που έχει σαν στόχο την αναβάθμιση της εκπαίδευσης, την ανάπτυξη δεξιοτήτων των μαθητών και την οικοδόμηση θετικών στάσεων και συμπεριφορών. Η Αγωγή Υγείας κι ο διορισμός Υπευθύνων Αγωγής Υγείας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση θεσμοθετήθηκε με το άρθρο 7 του νόμου 2817 (ΦΕΚ 78/τ.Α΄/14-3-2000) και την Υπουργική Απόφαση Γ2/3351/ΦΕΚ 1206/τ.Β΄/2-10-2000, ως κομμάτι του αναλυτικού και ωρολογίου προγράμματος των σχολείων (Στάππα, 2001).

Οι εγκύκλιοι που επικυρώθηκαν τα αναλυτικά προγράμματα Αγωγής Υγείας είναι οι (Γ2/6006/7-11-2001 και Φ11.2/818/78436/Γ1/25-7-2002) κι η Υπουργική Απόφαση (Γ2/43520/ΦΕΚ/543/τ.Β΄/1-5-2002) (Στάππα-Μουρτζίνη, 2010).

Η σημασία και τα οφέλη του προγράμματος Αγωγής Υγείας στη σχολική μας μονάδα

Τα προγράμματα Αγωγής Υγείας διευκολύνουν, γενικότερα, την αντιμετώπιση προβλημάτων σωματικής και ψυχικής υγείας των μαθητών (Ιωαννίδη, 2003) και μπορούν να καλυτερεύσουν την επικοινωνία και τις σχέσεις μεταξύ των ατόμων της σχολικής κοινότητας (Ζαζάνη, 2014), γεγονός το οποίο, τελικά, διαπιστώθηκε ότι επετεύχθη και στο δικό μας σχολείο.

Με το πρόγραμμα Αγωγής Υγείας που, σύμφωνα με τα ανωτέρω, υλοποιήθηκε στη σχολική μας μονάδα, επιδιώχθηκε η δημιουργία υγιών προσωπικοτήτων, η ενεργητική και βιωματική μάθηση και, οπωσδήποτε, η καθολική συμμετοχή ολόκληρης της σχολικής κοινότητας ταυτοχρόνως με την κοινωνική ένταξη όλων των μαθητών του σχολείου μας. Με το συγκεκριμένο πρόγραμμα της Αγωγής Υγείας, επετεύχθη η προβολή του σχολείου μας ανοικτού στην κοινωνία (Στάππα, 2001) κι ο ρόλος των εκπαιδευτικών κατέστη διαμεσολαβητικός και συντονιστικός. Με βασικά στοιχεία την εμπιστοσύνη, την αλληλοκατανόηση, την επικοινωνία και τη συνεργασία των μαθητών, οι εκπαιδευτικοί του σχολείου μας έκαναν πράξη τη δημιουργία νέας κουλτούρας στη σχολική τους τάξη (Στάππα-Μουρτζίνη, 2010) κι έγιναν αυτομάτως οι καθοδηγητές των μαθητών τους, μαθαίνοντας σ’ αυτούς τη λειτουργία των ομάδων, την απόδοση ρόλων και τη δημιουργία υγιών σχέσεων μεταξύ των μελών τους (Στάππα, 2001). Όπως επισημαίνει ο Στάππας, (2001), και πραγματικά διαπιστώθηκε και στη δική μας σχολική μονάδα, τα άμεσα οφέλη για τους μαθητές μας από τη συμμετοχή στο πρόγραμμα Αγωγής Υγείας, ήταν η κατάκτηση νέων γνώσεων με τρόπο βιωματικό, η απόκτηση ικανότητας λήψης αποφάσεων, η ανάπτυξη πρωτοβουλιών κι αισθήματος ευθύνης αλλά και η εποικοδομητική διαχείριση του χρόνου. Ένα, ακόμη, από τα ουσιαστικότερα οφέλη για το σχολείο μας ήταν κι η χρήση των ΤΠΕ και της βιβλιοθήκης για την εύρεση ψηφιακών κι έντυπων πηγών πληροφοριακού υλικού κι η εξοικείωση των μαθητών και των εκπαιδευτικών του σχολείου μας μ’ έναν διαφορετικό τρόπο μάθησης. Καθώς η ενημέρωση κι η βοήθεια των ίδιων των γονέων

αλλά και τοπικών φορέων ενίσχυσαν την ενεργό συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στην εκπαίδευση των μαθητών, η επαφή του σχολείου μας μ' αυτήν αυξήθηκε, μ' ολοφάνερα θετικά αποτελέσματα (Στάππα, 2001).

Εν κατακλείδι, η εκπαιδευτική μας κοινότητα, όπως έχει δείξει και σχετική έρευνα των Σπυροπούλου κ.ά. (2007), αντιμετώπισε μεν, το καινοτόμο πρόγραμμα της Αγωγής υγείας ως θετικό βοηθητικό στοιχείο στην εκπαιδευτική διαδικασία, συνάντησε δε, αρκετές δυσκολίες κι εμπόδια στην υλοποίησή του, τα οποία θα αναλυθούν παρακάτω.

Σχεδιασμός & κριτήρια αξιολόγησης της καινοτομίας της Αγωγής Υγείας

Το πλάνο της επιδιωκόμενης καινοτομίας της Αγωγής Υγείας στη σχολική μας μονάδα, εμπεριείχε ενδεικτικά τα παρακάτω στάδια και κριτήρια αξιολόγησης:

Σχεδιασμός της καινοτομίας

Ήταν η αρχική φάση της δράσης και στηρίχτηκε στα τρία στάδια (εισαγωγή – εφαρμογή - θεσμοθέτηση) του Fullan (1991), καθώς και στις δραστηριότητες των έξι σταδίων των Everard και Morris (1999). Ο Fullan, στηρίχτηκε στην καλυτέρευση των μαθησιακών αποτελεσμάτων (Πασιαρδής, 2004) και στην εγκαθίδρυση συνεργατικής, καινοτόμου κουλτούρας και ισχυρού θετικού κλίματος στο σχολικό περιβάλλον (Hall, 1998).

Αναγκαιότητα της καινοτομίας

Κατόπιν, έπρεπε να προβληθεί η αναγκαιότητα της αλλαγής, γι' αυτό κι η εισαγωγή της συγκεκριμένης καινοτομίας της Αγωγής Υγείας, ξεκίνησε και στηρίχτηκε στην ορθή διάγνωση βασικών συντελεστών του σχολικού μας οργανισμού (Everard & Morris, 1999).

Σχηματισμός ομάδας διαχείρισης

Στον χώρο της σχολικής μας μονάδας σχηματίστηκε μια ομάδα που διαχειρίστηκε την αλλαγή και η οποία αποτελούνταν από εκπαιδευτικούς με υψηλή εγρήγορση και δεξιοσύνη ως προς την εν λόγω καινοτομία (Everard & Morris, 1999), καθώς και από τον ίδιο τον Διευθυντή, τον Σχολικό Σύμβουλο, τα μέλη του Συνδέσμου Γονέων -

Κηδεμόνων και Μαθητών, οι οποίοι με τη σειρά τους ανέλαβαν την οργάνωση και την εποπτεία της ένταξης και υλοποίησης του προγράμματος της Αγωγής Υγείας στη σχολική μας μονάδα (Πασιαρδής, 2008β).

Υλοποίηση του Σχεδίου Δράσης

Στην περίοδο αυτή κάτω από την απόλυτη ευθύνη της συντονιστικής επιτροπής (Πασιαρδής, 2008β), έγινε προσπάθεια να υπάρξει: σωστή στρατηγική, εξεύρεση των αναγκαίων πόρων κι υλικών, καθορισμός των κριτηρίων που θα έφερναν την επιτυχία, αναζήτηση κοινού οράματος, ξεκάθαρου σκοπού και στόχων, δραστηριοτήτων, χρονοδιαγράμματος, (Fullan, 2001) και, τέλος, κατάλληλη επιμόρφωση για την προτεινόμενη καινοτομία (Roettger, 2006), της Αγωγής Υγείας. Οπωσδήποτε, στην περίοδο αυτή, η καινοτομία δοκιμάστηκε ποικιλοτρόπως (Πασιαρδής, 2008α).

Προορισμός, επιδίωξη, οραματισμός, αξίες

Η επιδιωκόμενη καινοτόμος δράση της Αγωγής Υγείας στο σχολείο μας, είχε ως στόχο: «την οικοδόμηση ενός σχολείου που θα άμβλυνε τις κοινωνικές ανισότητες, δίνοντας ευκαιρίες σ' όλους τους μαθητές, με τη χρησιμοποίηση νέων μεθοδολογικών προσεγγίσεων». (Sergiovanni & Starratt, 2002).

Ανάπτυξη κι επιμόρφωση εκπαιδευτικών

Ο προσανατολισμός της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών του σχολείου μας για το συγκεκριμένο πρόγραμμα της Αγωγής Υγείας, στηρίχτηκε εκτός από κάποιες τυπικές διαλέξεις, και σε επιμορφωτικά εργαστήρια, δειγματικές διδασκαλίες, επισκέψεις σε τάξεις (Roettger, 2006), καθώς και σε πειραματισμό και παρώθηση (Roettger, 2006). Έτσι, μπόρεσε να παγιωθεί στο περιβάλλον του σχολείου μας η κουλτούρα της εν λόγω καινοτομίας, σαν απαραίτητη προϋπόθεση της σχολικής καλυτέρευσής της (Lindahl, 2006).

Επανασχεδιασμός και υλοποίηση της καινοτομίας

Κατόπιν αυτού, τα μέλη της ομάδας συντονισμού του προγράμματος της Αγωγής Υγείας του σχολείου μας, επιμορφώθηκαν ενδελεχώς, για να μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν τα κατάλληλα όργανα προώθησης, υλοποίησης και επανασχεδιασμού της καινοτόμου αυτής δράσης, έτσι ώστε να υπάρξει κι ανάλογο

αποτέλεσμα στα μαθησιακά αποτελέσματα της σχολικής μας μονάδας (Πασιαρδής, 2008γ).

Αναζήτηση βραχυπρόθεσμων επιτυχιών, αξιολόγηση και παγίωση της καινοτομίας

Εν τέλει, η όλη προσπάθεια συνοδεύτηκε, έστω κι από κάποιες αρχικές βραχυπρόθεσμες επιτυχίες, οι οποίες έγινε δυνατό να προβληθούν σε κάποια συνέδρια και να δημοσιευτούν, ώστε να τύχουν ευρύτερης αναγνώρισης κι αποδοχής, ενδυναμώνοντας την αυτοεκτίμηση και τον επαγγελματισμό των εκπαιδευτικών του σχολείου μας (Sergiovanni & Starratt, 2007).

Όσον αφορά, τώρα, τα κριτήρια αξιολόγησης που έπρεπε, από την αρχή, να τεθούν για το πρόγραμμα της Αγωγής υγείας, από τη μεριά του Υπουργείου Παιδείας, ήταν η ανάγκη ένταξης του εν λόγω προγράμματος στην εκπαίδευση, ενώ για τη Διεύθυνση Π.Ε. και τον Διευθυντή της σχολικής μας μονάδας, η αναβάθμιση του σχολείου μας και της μαθητικής κοινότητας ταυτόχρονα με την κατανόηση των οφελών της σχολικής μας μονάδας από την υλοποίηση της συγκεκριμένης καινοτομίας. Για τους Υπεύθυνους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές του σχολείου μας, κριτήρια αξιολόγησης της καινοτομίας, ήταν η ανάγκη κατανόησης των επιτυχιών της υλοποίησης του προγράμματος Αγωγής υγείας σε μαθησιακό, παιδαγωγικό και κοινωνικό επίπεδο, η διαπίστωση της επιτυχίας των στόχων και σκοπών του προγράμματος, η κατάλληλη διαχείριση του κείμενου υλικού, η ενεργός εμπλοκή κι αυτενέργεια των μαθητών αλλά κι η συνολική εικόνα που τελικά έπρεπε ν’ αποκομίσουν οι μαθητές από την όλη διαδικασία. Εν τέλει, το κριτήριο αξιολόγησης για τον Διευθυντή της σχολικής μας μονάδας, ήταν η αποτίμηση των αποτελεσμάτων λειτουργίας της καινοτομίας της Αγωγής υγείας στη σχολική μας κοινότητα και στη συνέχεια, τα συνολικά αποτελέσματα έπρεπε να μεταβιβαστούν στις Διευθύνσεις Π.Ε. και το Υπουργείο Παιδείας για επεξεργασία κι έλεγχο. Αυτό με τη σειρά του όφειλε αφού τα συλλέξει και τα επεξεργαστεί, να αξιολογήσει τον βαθμό επιτυχίας τους, καθώς επίσης τα παιδαγωγικά και μαθησιακά αποτελέσματα και τη δυνατότητα εγκαθίδρυσης και βελτίωσης του εν λόγω θεσμού.

Εμπόδια κατά την εισαγωγή της Αγωγής Υγείας ως εκπαιδευτικής καινοτομίας στη σχολική μας μονάδα

Όπως έχει προαναφερθεί, όλες οι αλλαγές προκαλούν σημαντικές μεταβολές στις κείμενες συνήθειες και συνθήκες εργασίας. Η καινοτομία, σαν μια καινούρια προσπάθεια, είναι δυνατό να προκαλέσει δυσλειτουργίες στους διάφορους οργανισμούς και πιο συγκεκριμένα στους εκπαιδευτικούς οργανισμούς. Για την υλοποίηση των όποιων αλλαγών είναι απαραίτητο, εκτός από τα κεντρικά ή τοπικά όργανα και την ίδια τη σχολική μονάδα, να υπάρχει και να λειτουργεί ένα μοντέλο διοίκησης αποκεντρωμένο που να διαθέτει το απαιτούμενο αυτεξούσιο και την αναγκαία ευελιξία (Αθανασούλα- Ρέππα Α. κ.ά.,2008). Μια δεύτερη προϋπόθεση υλοποίησης είναι κι η καλλιέργεια κατάλληλης κουλτούρας από την πλευρά του διευθυντή της σχολικής μονάδας, η οποία θα πείσει τους εκπαιδευτικούς για την αναγκαιότητα της αλλαγής, ώστε να μπορέσουν να την εφαρμόσουν οι ίδιοι, με συλλογικό όμως τρόπο. Είναι γνωστό ότι υπάρχουν πολλοί και σημαντικοί λόγοι, ώστε ένα άτομο ή οργανισμός να αντιστέκονται στην αλλαγή, (Μανέσης, Κατσαούνος & Τσερεγκούνη, 2006), εντούτοις, η αντίσταση στην όποια αλλαγή δεν πρέπει να εκλαμβάνεται υποχρεωτικά ως αρνητική, γιατί μ' αυτόν τον τρόπο μπορούν όλες οι παράμετροι να εξεταστούν με τη δέουσα προσήλωση (Hall & Adams, 1981).

Στη σχολική μας μονάδα οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί, αρχικά, αντιμετώπισαν αμυντικά την επιχειρούμενη καινοτομία και προσπάθησαν να την ανακόψουν (Μαυροσκούφης, 2002). Έτσι, από τη μεριά τους, παρατηρήθηκε συχνά το φαινόμενο της αίσθησης ασφάλειας που τους έδινε η πείρα στη διδασκαλία, με αποτέλεσμα την ανυπαρξία θετικής στάσης τους έναντι της εν λόγω καινοτομίας (Μπάκας, 2009). Η εισαγωγή κι η υλοποίησή της βρήκε αντίσταση και παρεμποδίστηκε κι από άλλα διαφορετικά συμφέροντα, αρνητικές στάσεις, παγιωμένες αντιλήψεις ή ακόμη και συγκρούσεις (Ράπτης, 2006), όπως, επίσης, και από τη μεγάλη χρονική διάρκεια που προϋπόθετε η πλήρης εφαρμογή της (Κολέζα, 2013). Διαπιστώθηκε, ακόμη, ότι η υλοποίησή της θα μπορούσε και ν' αποτύχει, καθώς εξαναγκάστηκε σε συνύπαρξη με τα κατεστημένα εκείνα, που η ίδια επρόκειτο να μεταβάλει (Μαυροσκούφης, 2002).

Έχει καταγραφεί, σε έρευνα του Hargreaves (2004), ότι οι εκπαιδευτικοί που έζησαν αναγκαστικές εκπαιδευτικές αλλαγές, ένιωσαν ταυτόχρονα και συναισθήματα άγχους, ανασφάλειας κι επαγγελματικής αποθάρρυνσης. Αυτό αποδεικνύει περίτρανα, ότι οι νομοθετικού τύπου αναγκαστικές αλλαγές, παρεμποδίζονται λόγω

της κακής συναισθηματικής ανταπόδοσης που προκαλούν στους εκπαιδευτικούς. Όπως τονίζει ο (Μπάκας, 2009), μια αλλαγή εγκαθιδρύεται με λιγότερα εμπόδια, αν μπορεί να αναγνωρίζει τα ιδανικά και τις αξίες των εμπλεκομένων κι αν η ίδια έχει τη δυνατότητα να τους προσφέρει νέες κι ενδιαφέρουσες εμπειρίες.

Από τα μεγαλύτερα εμπόδια στην υλοποίηση του προγράμματος Αγωγής Υγείας στη σχολική μας μονάδα (Στάππα, 2001), υπήρξε κι η έλλειψη κάποιας αρχικής ενημέρωσης και κατάρτισης για τους εκπαιδευτικούς του σχολείου μας. Σύμφωνα με τον Ιωαννίδη (2003), εμπόδιο αποτέλεσε κι η λανθασμένη αρχική διατύπωση των στόχων και δράσεων του προγράμματος (Στάππα, 2001), εκ μέρους των αρμόδιων φορέων, όσο κι ο μη επιστημονικός χαρακτήρας του συγχρόνως με τη χρονοβόρα επιλογή του θέματος. Η ενασχόληση των μαθητών μας εκτός σχολικού ωραρίου, (Σπυροπούλου κ.α., 2007), η μέτρια συνεργασία του υπεύθυνου εκπαιδευτικού με τη Διεύθυνση Εκπαίδευσης κι η έλλειψη γραμματειακής υποστήριξης και οικονομικών πόρων δυσχέραναν περαιτέρω, την εφαρμογή του προγράμματος. Ανασταλτικούς, επιπροσθέτως, παράγοντες αποτέλεσαν, η ανασφάλεια που ένιωθαν οι εκπαιδευτικοί του σχολείου μας, μήπως δεν μπορέσουν ν' ανταπεξέλθουν στις νέες απαιτήσεις της καινοτομίας, ο φόβος τους για το άγνωστο, η απουσία στήριξης από άλλους φορείς κι η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων και φόρτου εργασίας στους ίδιους (Everard K., Morris G., 1999).

Εν τέλει, η αλλαγή που έλαβε χώρα στη σχολική μας μονάδα επηρέασε κυρίως τις δομές, δηλαδή, το ίδιο το σχολείο σαν οργανισμό, τους φορείς και το ευρύτερο περιβάλλον του, το οποίο με τη σειρά του επηρέασε και επηρεάστηκε από την ίδια την καινοτομία και τ' αποτελέσματά της. Αυτός ήταν κι ο λόγος που χρειάστηκε σαν διοικητικά υπεύθυνος διευθυντής, να βάλω από την αρχή υψηλούς στόχους για την αναβάθμιση της σχολικής μου μονάδας, να γίνω όσο περισσότερο μπορούσα γνώστης του προγράμματος, να μετατρέψω όλες τις αναστολές σε προϋποθέσεις και τελικά να μπορέσω να εμπνεύσω το όραμα που είχα ο ίδιος και στους εκπαιδευτικούς μου, κάνοντάς τους συνοδοιπόρους και συνεργάτες αυτού του κοινού, πλέον, οράματος.

Η σημασία και ο ρόλος του σχολικού ηγέτη στην αντιμετώπιση των εμποδίων κατά την εισαγωγή και ένταξη του καινοτόμου προγράμματος

Σε μια διαρκή εκπαιδευτική αναδιοργάνωση ο αποτελεσματικός σχολικός ηγέτης, όπως αναφέρει ο (Fullan, 2002), παίζει καθοριστικό ρόλο ως βασικός εισηγητής και οργανωτής των καινοτομιών στη σχολική μονάδα, με τον όρο, βέβαια, ότι κι ο ίδιος έχει αντιληφτεί πλήρως την έννοια της αλλαγής για να μπορέσει εκ των υστέρων να τη μεταδώσει σ' όλη τη σχολική κοινότητα (Ράπτης, 2006). Μάλιστα, όπως τονίζει ο (Hargreaves, 2004), ο ίδιος ο ηγέτης πρέπει να προκαλεί, να εξελίσσει και να οικοδομεί μια βιώσιμη αναβάθμιση στο σχολικό περιβάλλον και, τέλος, να διαμορφώνει ατμόσφαιρα συνεργασίας για μια επιτυχημένη εφαρμογή της καινοτομίας (Ζαζάνη, 2014).

Σαν διευθυντής της σχολικής μου μονάδας είχα αναμφίβολα τον σπουδαιότερο ρόλο για τη διαχείριση της αλλαγής, αφού ήμουν κι ο διοικητικά υπεύθυνος για την επιλογή, την εισαγωγή, τον σχεδιασμό και την υλοποίησή της. Υπήρχαν, λοιπόν, από την αρχή δύο ρόλοι, ο διοικητικός κι ο ηγετικός, οι οποίοι ήταν εξίσου σημαντικοί και απαιτητικοί και οι δύο. Θα έπρεπε, σαν ηγέτης του σχολείου μου να δείξω υψηλό επίπεδο νοητικής και συναισθηματικής νοημοσύνης, επικοινωνιακές ικανότητες, συνεργατικό πνεύμα, ενσυναίσθηση κι αίσθημα ευθύνης και συνέπειας (Κατσαρός Ι., 2008).

Επιπλέον, θα έπρεπε να εμπνεύσω το σεβασμό στους υφισταμένους μου, ώστε κι εκείνοι να μ' εμπιστευτούν κι ο ίδιος να μπορέσω να εκτελέσω αποτελεσματικά τον διοικητικό μου ρόλο. Ήταν απαραίτητο, επομένως, να δείξω οργανωτικές ικανότητες, επιδεξιότητα στη λήψη σωστών αποφάσεων, συντονισμό κι επίβλεψη στην επίλυση των προβλημάτων, έτσι ώστε να πείσω και τους ίδιους τους συναδέλφους μου ν' αντιληφθούν τα οφέλη που θα έφερνε η αλλαγή όχι μόνο στην αποτελεσματικότητα της σχολικής μας μονάδας αλλά και στους ίδιους προσωπικά (Everard K., Morris G.,1999). Ήμουν τελικά, αυτός που θα προσέφερε όλες τις πληροφορίες, θα εξέταζε όλες τις παραμέτρους της αλλαγής (Αθανασούλα- Ρέππα Α. κ.ά.,2008) και θα ανταποκρινόταν επαρκώς στις σύγχρονες απαιτήσεις της τοπικής κοινωνίας, βασιζόμενος πάντα στα νέα επιστημονικά ευρήματα.

Σαν σχολικός ηγέτης προωθώντας τις καινοτόμες ιδέες του προγράμματος της Αγωγής Υγείας, έπρεπε να εγγυηθώ την εφαρμογή της (Παπακωνσταντίνου, 2008) παρακινώντας όλους τους εμπλεκόμενους στη διαχείριση της αλλαγής και στην ένταξη της καινοτομίας (Hargreaves, 1998). Ο ίδιος σαν διαχειριστής της έπρεπε, επίσης, να υπολογίσω και τους ενδεχόμενους ανασταλτικούς παράγοντες, (Nisbet & Collins, 1978) και τη συναισθηματική ένταση που θα εκδηλωνόταν τη μια με ενθουσιασμό, ενεργητικότητα και την άλλη με άγχος ή πανικό (Fullan, 2001). Άρα, λοιπόν, έπρεπε από την αρχή να ήμουν προετοιμασμένος για τις όποιες αντιδράσεις υπάρξουν, και που τελικά υπήρξαν, έτσι ώστε να μπορέσω να παρέμβω και να τις ελέγξω (Παπακωνσταντίνου, 2008). Επιπροσθέτως, έπρεπε να μεταδώσω την ιδέα της αλλαγής στους εκπαιδευτικούς της σχολικής μου μονάδας και τη μαθητική κοινότητα, διαθέτοντας την ικανότητα και τις απαραίτητες γνώσεις διοίκησης, αλλά και να είμαι γνώστης του τρόπου διαχείρισης συγκρούσεων που, εν τέλει, υπήρξαν (Ράπτης, 2006, Μπελαδάκης, 2010). Ο ίδιος ο (Fullan, 2001), αποδέχεται ότι για τη σωστή κατανόηση της αλλαγής, η καινοτομία θα πρέπει να είναι αξιόπιστη στην εφαρμογή της. Έτσι σαν σχολικός ηγέτης έπρεπε να βοηθήσω στη συλλογική δέσμευση με νέους τρόπους, να κοινοποιήσω με σαφήνεια τα προβλήματα υλοποίησής της και να μην απογοητευτώ, αλλά να επιζητήσω υπομονετικά μια επιτυχημένη και βιώσιμη αλλαγή, η οποία θα μπορούσε να επιτευχθεί, μόνο, μ' αλλαγή της κουλτούρας αλλά και καθημερινή προσπάθεια.

Ελπίζω ότι τελικά, κι όπως έδειξαν και τα αποτελέσματα της αξιολόγησης στην εφαρμογή της αλλαγής αυτής, ν' ανυψώθηκε έστω και λίγο το επαγγελματικό κύρος των εκπαιδευτικών του σχολείου μας και μ' αυτόν τον τρόπο να ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο η επιτυχία του κοινού μας οράματος.

Οι ομάδες πίεσης κι ο ρόλος τους

Το σχολείο σαν ζωντανός οργανισμός λειτουργεί κι αλληλεπιδρά συνεχώς μεταφέροντας όλες τις αλλαγές, σε πολιτικό, οικονομικό και τεχνολογικό επίπεδο στον παγκόσμιο χώρο, ώστε να μπορέσει η σχολική μονάδα να ανταποκριθεί σ' αυτές και εν τέλει να αναβαθμιστεί (Everard K., Morris G.,1999). Γύρω απ' αυτό υπάρχουν και λειτουργούν διάφοροι φορείς, υπηρεσίες, συλλογικά όργανα, τα οποία το

επηρεάζουν και του ασκούν διάφορες πιέσεις. Μερικές από τις ομάδες πίεσης του σχολείου, γενικότερα, είναι *«τα κόμματα, οι διεθνείς οργανισμοί, οι εργοδοτικές οργανώσεις, τα στελέχη της διοικητικής και πολιτικής γραφειοκρατίας και της εκπαίδευσης, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα μέλη των οργάνων του Υπουργείου Παιδείας, η Εκκλησία, το συνδικαλιστικό κίνημα, οι επιστημονικές οργανώσεις, τα Πανεπιστήμια, οι γονείς, οι μαθητές, ο στρατός κ.ά»* (Αθανασούλα- Ρέππα Α. κ. ά.,2008:211).

Η υλοποίηση των εκπαιδευτικών μεταβολών καθίσταται αναγκαία σε παγκόσμιο, αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο και εξαιτίας της εύρεσης νέων επιστημονικών δεδομένων στον χώρο της εκπαίδευσης. Τα εκπαιδευτικά συστήματα, πρέπει να εναρμονίζονται με τις κοινωνικές αλλαγές κι αυτές με τη σειρά τους, ν' αποτελούν μέρος μιας ανταγωνιστικής διαδικασίας ανάμεσα σε ομάδες πίεσης, των οποίων τα συμφέροντα βρίσκονται σε διαμάχη (Ginsburg et al.,1990:497-498 στο Αθανασούλα - Ρέππα Α. κ.ά.,2008:175). Στην ελληνική πραγματικότητα οι περισσότερες αλλαγές καθιερώνονται από τα κεντρικά όργανα, χωρίς καμιά συλλογικότητα και χωρίς να έχει ακουστεί καθόλου η γνώμη των εκπαιδευτικών και των μαθητών, σαν να είναι κι αυτές το επακόλουθο μιας συγκεκριμένης εκπαιδευτικής πολιτικής των κομμάτων που βρίσκονται στην εξουσία (Αθανασούλα - Ρέππα Α. κ.ά.,2008). Αν όμως οι αλλαγές αυτές δεν γίνουν κατανοητές από την ίδια τη σχολική μονάδα, τότε ο ρόλος της θα είναι περισσότερο εκτελεστικός και παθητικός και λιγότερο ενεργητικός και ουσιαστικός.

Αναμφίβολα, γεννιούνται πολλά ερωτήματα, κυρίως, για το αν το αποτέλεσμα της εκπαιδευτικής αλλαγής, η οποία επιβάλλεται στη σχολική μονάδα εκ των άνωθεν, μπορεί με τόσο συγκεντρωτισμό να εφαρμοστεί χωρίς να εμποδίζει εν τέλει την ίδια την αυτοδιαχείριση της σχολικής μονάδας. Τέλος, το ερώτημα που ψάχνει απάντηση είναι, το αν οι εκπαιδευτικές αλλαγές έχουν αξία και ουσία ή είναι προϊόν συμφερόντων και πίεσης των πολιτικών κομμάτων ή μιας γενικότερης εθνικής κι ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Προτεινόμενα βήματα και στάδια κατά την εισαγωγή και υλοποίηση του προγράμματος Αγωγής Υγείας

Κατά την ένταξη και υλοποίηση της καινοτομίας του προγράμματος της Αγωγής Υγείας, εκτός από τον σχεδιασμό και τα κριτήρια αξιολόγησης που περιγράφηκαν προηγουμένως, υπάρχουν καθήκοντα και υποχρεώσεις, τα οποία παρατίθενται στο παράρτημα (πίνακας) που βρίσκεται στο τέλος της εν λόγω εργασίας. Αν, ωστόσο, ζητούνταν από το Υπουργείο Παιδείας της πατρίδας μας να προτείνω, σαν εξωτερικός σύμβουλος, κάποια βήματα ώστε η εν λόγω καινοτομία να σημειώσει μεγαλύτερη επιτυχία θα πρότεινα τα παρακάτω, τα οποία αναλύονται διεξοδικά και που, κατά την ταπεινή μου άποψη, είναι ανάγκη να ακολουθηθούν και για τη διοικητική ιεραρχία της εκπαίδευσης αλλά και για τα μέλη της σχολικής κοινότητας.

Πρώτα απ' όλα το Υπουργείο Παιδείας αφού διαπιστώσει την ανάγκη εισαγωγής της Αγωγής Υγείας στα καινοτόμα προγράμματα, θα πρέπει να θέσει τους στόχους και τους σκοπούς του προγράμματος και να επισημάνει τη σπουδαιότητά της. Ύστερα, η σκέψη θα πρέπει να περάσει στις Διευθύνσεις Π.Ε. και στις σχολικές μονάδες από τους Υπεύθυνους Αγωγής Υγείας και τους Διευθυντές των σχολείων, οι οποίοι θα έχουν τη δέσμευση να κινητοποιήσουν τους εκπαιδευτικούς της μονάδας κι αυτοί με τη σειρά τους να κινήσουν το ενδιαφέρον των μαθητών τους. Οι γονείς οφείλουν να ενθαρρύνουν τους μαθητές για ενεργό εμπλοκή τους και να τους κινητοποιήσουν για την ανάληψη πρωτοβουλιών μάθησης. Εν τέλει, η Διεύθυνση Π.Ε., πρέπει να επικυρώσει την υλοποίησή του. Το Υπουργείο Παιδείας θα πρέπει να έχει ρόλο εισηγητικό και συντονιστικό, ενώ οι Διευθύνσεις Π.Ε. οφείλουν να ενημερώσουν τις σχολικές μονάδες για να διερευνήσουν αν είναι δυνατή η υλοποίηση του προγράμματος Αγωγής Υγείας και να εκδώσουν τη σχετική εγκύκλιο.

Κατά την ένταξη της καινοτομίας θα πρέπει να υπάρξουν πολλοί παράγοντες διευκόλυνσης όπως π.χ. η παρουσίαση των πολλών προβλημάτων υγείας που καθημερινά συναντώνται στη σύγχρονη κοινωνία, η ανάγκη ενημέρωσης των μαθητών για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους με αλλαγή αντιλήψεων και συμπεριφορών, η κατανόηση από τους γονείς και το Υπουργείο Παιδείας της χρησιμότητας των γνώσεων για τους μαθητές και το περιβάλλον τους κι η σημαντικότητα εισαγωγής, και θεσμοθέτησης της εν λόγω καινοτομίας. Άλλος σημαντικός παράγοντας θα πρέπει να είναι κι αυτός του ελάχιστου δυνατού κόστους

υλοποίησης του προγράμματος. Οι παράγοντες αναστολής θα πρέπει να επικεντρωθούν, κυρίως, στη γραφειοκρατία που υπάρχει στο συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό μας σύστημα, στις ενδεχόμενες καθυστερήσεις επικύρωσης του προγράμματος, στην έλλειψη πόρων κι υλικών, στην πλημμελή ενημέρωση κι επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για την Αγωγή Υγείας, αλλά και στην απροθυμία τους ν' αναλάβουν το εν λόγω πρόγραμμα. Ένας άλλος παράγοντας αναστολής που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι κι η ελάχιστη παρακίνηση των μαθητών από τους γονείς τους για συμμετοχή τους στο πρόγραμμα της Αγωγής Υγείας.

Αναμφίβολα, θα πρέπει να υπάρξει κι η ανάλογη στρατηγική αλλαγής από το ίδιο το Υπουργείο Παιδείας με παροχή κινήτρων, μ' ενημέρωση των εκπαιδευτικών και επιμόρφωσή τους, με παραγωγή έντυπου και ηλεκτρονικού υποστηρικτικού υλικού, με ενδυνάμωση του ρόλου του Διευθυντή της σχολικής μονάδας και ενημέρωση των μαθητών και των γονέων τους για τη σημαντικότητα της καινοτομίας και, τέλος, με την ενεργό εμπλοκή τους σ' αυτήν. Απαιτείται, επίσης, η αρωγή από το ίδιο το Υπουργείο Παιδείας, τον Υπεύθυνο Αγωγής Υγείας κι από τη Διεύθυνση Π.Ε., με διοικητική στήριξη και μ' οργάνωση κατάλληλων σεμιναρίων στους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς από εξειδικευμένους επιστήμονες. Ο ίδιος ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας θα πρέπει να προβεί στην υλοποίηση του προγράμματος, οι μαθητές κι οι γονείς τους να το στηρίξουν εμπλεκόμενοι ενεργά σ' αυτό και οι κρατικοί, δημοτικοί και ιδιωτικοί οικονομικοί φορείς να συνεργαστούν και να συνεισφέρουν. Από τη μεριά του το Υπουργείο Παιδείας, θα πρέπει με ορθολογικό προγραμματισμό να μελετήσει την καινοτομία της Αγωγής υγείας και ν' αναθέσει ξεκάθαρους ρόλους σ' όλους τους εμπλεκόμενους. Κατόπιν, οι Διευθυντές Π.Ε. θα πρέπει να προωθήσουν την καινοτομία της Αγωγής υγείας στις σχολικές τους μονάδες, ν' αναπτύξουν θετική στάση έναντι αυτής, να καταδείξουν με σαφήνεια τον στόχο της και να εμπνεύσουν το κοινό όραμα με τη δημιουργία κουλτούρας αλλαγής.

Κατά το στάδιο υλοποίησής της, ο Υπεύθυνος Αγωγής Υγείας της Διεύθυνσης Π.Ε. κι ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας, θα πρέπει να παράσχουν συνεχή ενημέρωση, εποπτεία και υποστήριξη. Οι Υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να προετοιμάσουν την υλοποίηση του προγράμματος, να λάβουν κατάλληλη ενημέρωση από το Υπουργείο Παιδείας, να διαλέξουν το θέμα του προγράμματος μαζί όμως με τους μαθητές κατανέμοντάς τους σε ομάδες εργασίας, να συγκεκριμενοποιήσουν τον χώρο, τον χρόνο, και τα μαθησιακά μέσα, να φροντίσουν για την καλλιέργεια συνεργατικού πνεύματος, ισότιμης συμμετοχής κι ελευθερίας έκφρασης σ' όλες τις

ομάδες. Από τους βασικότερους παράγοντες διευκόλυνσης στη φάση υλοποίησης της καινοτομίας, θα πρέπει να είναι κι ο ενδιαφέρων τρόπος μάθησης κι εργασίας των ομάδων των μαθητών, η ενημέρωση των γονέων για τη σωστή καθοδήγηση των παιδιών τους κι η μηδενική οικονομική επιβάρυνση του Υπουργείου Παιδείας. Άλλοι παράγοντες διευκόλυνσης θα πρέπει να είναι, επίσης, η αλλαγή του ρόλου του σχολείου, η καλλιέργεια συνεργατικού και ομαδικού πνεύματος στους μαθητές κι η οικοδόμηση μιας διαφορετικής σχέσης μεταξύ διδασκομένων και διδασκόντων.

Παράγοντες αναστολής αναμένεται να είναι τα εμπόδια που θ' αντιμετωπίσουν οι Υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί λόγω της έλλειψης κατάλληλης επιμόρφωσης κι ενημέρωσης από εξειδικευμένους επιστήμονες, η δυσκολία προσαρμογής των μαθητών τους αλλά και τα αναπάντεχα προβλήματα που ίσως αποτρέψουν κάποιους από τους μαθητές να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα της Αγωγής υγείας, σε ώρες εκτός του ωρολογίου τους προγράμματος.

Στρατηγικές αλλαγής για το πρόγραμμα της Αγωγής υγείας θα πρέπει να είναι η ενδυνάμωση του επικουρικού ρόλου των Υπεύθυνων Αγωγής των Διευθύνσεων Εκπαίδευσης, η αρωγή κρατικών και δημοτικών φορέων υγείας, η ενθάρρυνση των Υπεύθυνων εκπαιδευτικών και των συμμετεχόντων μαθητών από τον Διευθυντή της σχολικής μονάδας και τον Υπεύθυνο Αγωγής Υγείας για συνέχιση του έργου τους, αλλά και η επιβράβευση των προσπαθειών τους από τον ίδιο τον Διευθυντή. Η υλοποίηση της καινοτομίας θα πρέπει να στηριχτεί στο ίδιο το Υπουργείο Παιδείας, με κίνητρα για τον Υπεύθυνο Αγωγής Υγείας και με τις αναγκαίες κατευθύνσεις προς τους Υπεύθυνους εκπαιδευτικούς. Ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας θα πρέπει να ενθαρρύνει εκπαιδευτικούς και μαθητές, οι γονείς των μαθητών να τους παροτρύνουν κι οι ίδιοι οι μαθητές να δουλέψουν ομαδικά, κατανοώντας επαρκώς τη σημαντικότητα του προγράμματος.

Οι ρόλοι ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας, των Διευθύνσεων Π.Ε. και των Υπεύθυνων Αγωγής Υγείας, θα πρέπει να διακρίνονται από τη στήριξη της καινοτομίας μέσα στο απαραίτητο θεσμικό πλαίσιο, την κατάλληλη επιμόρφωση και την οργάνωση δράσεων προώθησης του θεσμού της Αγωγής Υγείας. Οι Διευθυντές των σχολικών μονάδων, με τη σειρά τους, είναι ανάγκη ν' αξιοποιήσουν το εκπαιδευτικό τους προσωπικό και τα υλικά, κάνοντας διορθωτικές αλλαγές και παρεμβάσεις, όπου απαιτούνται, ενθαρρύνοντας και επιβραβεύοντας διαρκώς τους εμπλεκόμενους. Θα πρέπει, επίσης, να καταδείξουν τον βαθμό επιτυχίας των στόχων του προγράμματος κι οι γονείς των μαθητών να κατανοήσουν την ωφελιμότητα των

νέων γνώσεων, αναγνωρίζοντας έτσι την αναγκαιότητα επιβίωσης και παγίωσης του εν λόγω θεσμού.

Στο στάδιο θεσμοθέτησης και παγίωσης της καινοτομίας της Αγωγής υγείας, οι Υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί κι ο Διευθυντής θα πρέπει να έχουν την ηθική επιταγή της δέσμευσης της υλοποίησης της καινοτομίας, τόσο διδακτικά όσο και κοινωνικά. Οι Υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να παρουσιάσουν έκθεση πεπραγμένων στον Διευθυντή και στον Υπεύθυνο Αγωγής Υγείας της Διεύθυνσης Π.Ε. για την υλοποίηση του προγράμματος κι ο Υπεύθυνος Αγωγής Υγείας να πραγματοποιήσει τον απολογισμό του προγράμματος της Αγωγής Υγείας. Ο ρόλος του Διευθυντή της σχολικής μονάδας και του Υπεύθυνου Αγωγής Υγείας της Διεύθυνσης Π.Ε., θα πρέπει να είναι, κυρίως, υποστηρικτικός, ενώ του Υπουργείου Παιδείας συντονιστικός και νομοθετικός, με σκοπό την εγκαθίδρυση του θεσμού και τη στήριξη της λειτουργίας του, με τη διευκόλυνση και στήριξη των υπεύθυνων εκπαιδευτικών και με τις κατάλληλες επιμορφώσεις.

Παράγοντες διευκόλυνσης από το Υπουργείο Παιδείας, θα πρέπει να είναι η μηδενική υποχρέωση χορήγησης οικονομικών πόρων, η δυνατότητα παραγωγής υποστηρικτικού έντυπου και ψηφιακού υλικού κι η καλλιέργεια νέας σχολικής κουλτούρας και σχέσεων μεταξύ όλων των φορέων της σχολικής κοινότητας.

Παράγοντες αναστολής αναμένεται να είναι η ανεπαρκής κατανόηση της εκπαιδευτικής και κοινωνικής σημασίας των αποτελεσμάτων του προγράμματος Αγωγής υγείας από το Υπουργείο Παιδείας, καθώς κι η μικρή ανάπτυξη του θεσμού μαζί με την ελλιπή στήριξή του. Στις στρατηγικές αλλαγής, σημαντική θέση θα πρέπει να κατέχει για τους μαθητές σε κοινωνικό και μαθησιακό επίπεδο η εγκαθίδρυση του θεσμού στις σχολικές μονάδες, με συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών, η υλοποίηση των απαραίτητων βελτιωτικών κινήσεων, η μείωση της κείμενης γραφειοκρατίας, η παροχή των αναγκαίων επιμορφώσεων και κινήτρων στους εκπαιδευτικούς κι ο παραλληλισμός των αποτελεσμάτων της λειτουργίας του θεσμού της Αγωγής Υγείας στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες, με σκοπό την εξαγωγή ωφέλιμων συμπερασμάτων για την καλυτέρευσή του.

Θα πρέπει, τέλος, να υπάρξει στήριξη κι ενθάρρυνση από το Υπουργείο Παιδείας, τους Σχολικούς Συμβούλους και τον Υπεύθυνο Αγωγής Υγείας της Διεύθυνσης Π.Ε. Ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας, από τη μεριά του, θα πρέπει επίμονα ν’ επιδιώκει τη συνεχή κι αγαστή συνεργασία γονέων, μαθητών και Υπεύθυνων εκπαιδευτικών.

Προτάσεις για βελτίωση και επιτυχία της καινοτομίας

Η εισαγωγή κι η υλοποίηση βιώσιμων εκπαιδευτικών αλλαγών θα πρέπει να γίνει με τέτοιον τρόπο, ώστε αυτές αφού κι εφόσον κατανοηθούν στον κατάλληλο βαθμό από την εκπαιδευτική κοινότητα, να γίνουν αποδεκτές κι αναγκαίες απ' αυτήν (Σιακοβέλη, 2011). Σημαντικό, επίσης, για την ευόδωση των καινοτομιών αυτών είναι και το ότι δεν θα πρέπει η σπουδαιότητα να δίνεται μονάχα στην αποδοτικότητα και στον ανταγωνισμό (Μαυροσκούφης, 2002).

Από την πείρα που αποκτήθηκε από την εφαρμογή του προγράμματος της Αγωγής Υγείας στο σχολείο μας και για την επιτυχία της θεσμοθέτησης και παγίωσης του εν λόγω καινοτόμου προγράμματος γενικότερα στην εκπαίδευση, προτείνονται επιγραμματικά οι παρακάτω δοκιμασμένες βασικές κατευθύνσεις (Σπυροπούλου κ.α., 2007).

- εκπαιδευτική πολιτική ενθάρρυνσης του προγράμματος (Στάππα, 2001)
- κεντρική στήριξη, εποπτεία κι αξιολόγηση του θεσμού
- κατάλληλη χρονική ένταξη της καινοτομίας (Ιωαννίδης, 2003)
- καθιέρωση επαρκούς επιμόρφωσης στους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς (Μαυροσκούφης, 2002)
- διασφάλιση των απαραίτητων υλικοτεχνικών υποδομών και πόρων (Ιωαννίδη, Καλοκαιρινού-Αναγνωστοπούλου, 2010)
- παραγωγή κατάλληλου έντυπου και ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού υλικού (Ιωαννίδη, Καλοκαιρινού-Αναγνωστοπούλου, 2010)
- ίδρυση επιστημονικής επιτροπής για την εποπτεία και την οργάνωση του υλοποιούμενου καινοτόμου προγράμματος
- εξασφάλιση αγαστής συνεργασίας ανεξάρτητων και κρατικών φορέων, καθώς και κινητοποίηση οικονομικών κι επιχειρηματικών φορέων (Ιωαννίδη, Καλοκαιρινού-Αναγνωστοπούλου, 2010)

Συμπεράσματα

Οι καινοτομίες στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα και στη διδασκαλία έχουν, πλέον, κεντρικό ρόλο για την κάλυψη των αναγκών των μαθητών και της κοινωνίας στην οποία ζουν (Nisbet & Collins, 1978). Η σχολική μονάδα, σαν θεσμός προσφοράς γνώσης κι εμπειριών, λειτουργεί αλληλεπιδρώντας με το εξωτερικό της περιβάλλον και την τοπική κοινότητα, οπότε κι η κάθε καινοτόμος δραστηριότητα και πρωτοβουλία που αναπτύσσει, πρέπει να εναρμονίζεται με τις τάσεις και απαιτήσεις του περιβάλλοντος αυτού. Τα καινοτόμα προγράμματα συμβάλλουν αποφασιστικά στην αλλαγή του προσανατολισμού, της νοοτροπίας και της κουλτούρας της σχολικής μονάδας και για να προχωρήσουν αποτελεσματικά και επιτυχημένα, είναι απαραίτητο η ίδια η καινοτομία να κατανοηθεί πλήρως από τη σχολική κοινότητα. Είναι, επίσης, γνωστό, ότι τον πιο σημαντικό ρόλο στον σχεδιασμό και την εισαγωγή καινοτόμων δράσεων στην εκπαίδευση διαδραματίζουν οι σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες, οι οποίες επιβάλλουν και την αλλαγή της μαθησιακής διαδικασίας ταυτοχρόνως με την καλλιέργεια τέτοιων δεξιοτήτων στους μαθητές, που θα τους εξασφαλίζουν και την ανάλογη ποιότητα στην παρεχόμενη σ’ αυτούς γνώση (Φραγκουλίδου, 2012).

Περατώνοντας το παρόν βιβλίο συμπεραίνει κανείς, ότι για να είναι αποτελεσματική η διαχείριση μιας καινοτομίας χρειάζεται να έχει επιστημονική και ρεαλιστική αξιοπιστία κι εγκυρότητα, τόσο σε σχέση με τα συμπεράσματα των σύγχρονων θεωριών της διαχείρισης της αλλαγής, όσο και με το ίδιο το αντικείμενο της εκπαίδευσης. Είναι ανάγκη, επίσης, η διαχείριση αυτή να επιφέρει ταυτοχρόνως και επαγγελματική ανάπτυξη στους ίδιους τους εκπαιδευτικούς και στο έργο που επιτελούν. Μ’ αυτόν τον τρόπο η επιτυχία της καινοτομίας θα προσδώσει μεγαλύτερη αξία στην υλοποίηση των στόχων ολόκληρου του σχολικού οργανισμού. Στις σημαντικότερες προϋποθέσεις για την επιτυχία τέτοιου είδους προγραμμάτων, συγκαταλέγονται: η κατανόηση της ιδιοσυστασίας και της ανάγκης της καινοτομίας, οι παράγοντες κι οι διαδικασίες που απαιτούνται, ο ρόλος του ίδιου του ανθρώπου ως κινητήριος δύναμη της επιτυχίας του προγράμματος, η αποτελεσματική ηγεσία και διοίκηση και, τέλος, η διαχείριση των όποιων αντιστάσεων παρουσιαστούν.

Εν κατακλείδι, αυτό που απομένει κι έχει την πιο βαρύνουσα σημασία είναι ο ρόλος που θα διαδραματίσει ο ηγέτης της σχολικής μονάδας, ο οποίος, και τελικά, θα διαμορφώσει την κουλτούρα της και θα παράσχει τα κατάλληλα κίνητρα για την εγκαθίδρυση και παγίωση της καινοτομίας (Σιακοβέλη, 2011).

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

Everard, K.B., & Morris, G. (1999). *Αποτελεσματική Εκπαιδευτική Διοίκηση.*(Δ. Κίκιζας, μετάφρ.). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Fullan, M. (1985). Change Processes and Strategies at the Local Level. *The Elementary School Journal*, Vol. 85, No. 3, σσ. 391-421..

Fullan, M. (1991). *The new meaning of education change.* London: Cassell.

Fullan, M. (2001). *The new meaning of educational change* (3rd ed.). New York: College Press.

Fullan, M. (2002). The Change Leader. Association for Supervision and Curriculum Development. *Educational Leadership*, May 2002, σσ. 16-20.

Hall, R., & Adams, A. (1981). *Decision in the Science Department.* Hatfield: Schools Council/ Association for Science Education.

Hargreaves, A. (2004). Inclusive and exclusive educational change: emotional responses of teachers and implications for leadership. *School Leadership & Management*, Vol. 24, No. 2, σσ. 287-309.

Horth, D. M., Vehar, J. (2012). *Becoming a Leader Who Fosters Innovation*. USA: Center for Creative Leadership.

Kythreotis A.,(2007). A THREE FACES MODEL OF CHANGE

Lindahl, R. (2006). The Role of Organization Climate and Culture in the School Improvement Process: A Review of the Knowledge Base. *National Council of Professors Educational Administration*.

Nisbet, R. I., & Collins, J. M. (1978). Barriers and Resistance to Innovation. *Australian Journal of Teacher Education*, Vol. 3, No. 1, σσ. 2-29.

Roettger, C. (2006). Change From the Heart. *The Journal for Quality and Participation*, 29 *(2), 18-20.*

Sergiovanni, T. (2001). *Leadership:What's in it for schools?* London: Routledge Falmer.

Sergiovanni, T., & Starratt, R. (2007). *Supervision: A Redefinition* (8th ed.). McGraw- Hill.

Ελληνική

Αθανασούλα- Ρέππα Α., Δακοπούλου Α., Κουτούζης Μ., Μαυρογιώργος Γ., Χαλκιώτης Δ. (2008). *Εκπαιδευτική Διοίκηση και Πολιτική,* Πάτρα: ΕΑΠ.

Ζαζάνη, Ε. (2014). Η ρητορική της καινοτομίας στην εκπαίδευση και οι προϋποθέσεις για την ουσιαστική εφαρμογή της. *Νέος Παιδαγωγός*, Τεύχος 2ο, σσ. 120-126.Ζωγόπουλος, Ευστ. (2012). «Σχολική Μονάδα και Διοίκηση Ολικής Ποιότητας». *Τα Εκπαιδευτικά*, τεύχος 101-102, σσ. 37-51.

Ιωαννίδη, Β. (2003). «Η Αγωγή Υγείας ως μέσο γνώσεων, αξιών και δεξιοτήτων στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα». *Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης*. Αθήνα, σσ. 490-496.

Ιωαννίδη, Β., Καλοκαιρινού-Αναγνωστοπούλου, Α. (2010). Αγωγή Υγείας: Σημαντικός Παράγοντας για τη Σύγχρονη Εκπαίδευση και τη Δημόσια Υγεία. *Νοσηλευτική*, Τόμος 49, Τεύχος 2, σσ. 113–121.

Κατσαρός Ι. (2008). *Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης*, Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Μανέσης, Ν., Κατσαούνος, Η., & Τσερεγκούνη, Α. (2006). Δάσκαλος και εκπαιδευτικές Αλλαγές: Διεκπεραιωτής ή συνεργάτης; Στο: Γ. Μπαγάκης (Επιμ.),

Εκπαιδευτικές αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου (σσ.98-108). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Μαυρογιώργος, Γ. (2013). «Καινοτομία και Εκπαιδευτική Πολιτική του Σχολείου».

Μαυροσκούφης, Δ. Κ. (2002). Η εισαγωγή και η υποδοχή των καινοτομιών στα σχολεία: Θεωρητικό πλαίσιο και πρακτικά προβλήματα. *Νέα Παιδεία*, Τεύχος 103, σσ. 16-23.

Μπαγάκης, Γ. (2000). *Εκπαιδευτικές αλλαγές, προγράμματα κινητικότητας και Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.* Αθήνα: Μεταίχμιο.

Μπάκας, Θ. (2009). Οι αλλαγές και οι αντιστάσεις στην εκπαίδευση. *Παιδαγωγική - Θεωρία και Πράξη*, Τεύχος 3, σσ. 47-56.

Μπελαδάκης, Εμμ. (2007). Καινοτομίες στην Εκπαίδευση. Έννοια - Εφαρμογή - Διαχείριση - Αξιολόγηση. Εμπειρική Προσέγγιση: «Η περίπτωση του ολοήμερου Σχολείου». Αθήνα: Μετασπουδή.

Μπελαδάκης, Ε. Δ. (2010). Η Συμβολή των Ηγετών-Στελεχών της Εκπαίδευσης στην Επιτυχή Εφαρμογή των Εκπαιδευτικών Καινοτομιών. *Διοικητική Ενημέρωση*, τεύχος 53, σσ. 103-111.

Παπακωνσταντίνου, Γ. (2008). «Εισαγωγή καινοτομιών στην εκπαιδευτική μονάδα: ο ρόλος του διευθυντή». Στο: Οδηγός *Επιμόρφωσης, Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Αγωγή*, Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ. ΥΠΕΠΘ., σσ. 231-240.

Πασιαρδής, Π. (2004). *Το Σχολικό Κλίμα*: *Θεωρητική Ανάλυση και Εμπειρική Διερεύνηση των Βασικών Παραμέτρων του.* Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg/ Τυπωθήτω.

Πασιαρδής, Π. (2004). *Εκπαιδευτική Ηγεσία-Από την περίοδο της ευμενούς αδιαφορίας στη σύγχρονη εποχή* (1η Έκδ.). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Πασιαρδής, Π. (2008). *Στρατηγικός Σχεδιασμός, καινοτομίες και αξιολόγηση στην εκπαίδευση,* Τόμος Ι., Λευκωσία: Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Ράπτης, Ν. (2006). «Η διαχείριση της καινοτομίας από τη σχολική ηγεσία». *Επιστημονικό Βήμα*, τεύχος 6, σσ. 32-42.

Σιακοβέλη, Π. (2011). *Ζητήματα Οργάνωσης και Διοίκησης Εκπαιδευτικών Μονάδων*. Πάτρα: Αυτοέκδοση.

Σπυροπούλου, Δ., Αναστασάκη, Α., Δεληγιάννη, Δ., Κούτρα, Χ., Μπούρας, Σ. (2007). Τα Καινοτόμα Προγράμματα στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: Λειτουργική Διεισδυτικότητα και Βιωσιμότητα. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, Τεύχος 13, σσ. 88-101.

Στάππα, Μ. (2001). «Θεσμικό Πλαίσιο Αγωγής Υγείας: Χθες-Σήμερα-Αύριο». Στο Π. Χαραμής (Επιμ.), *Αγωγή Υγείας στο σύγχρονο σχολείο*. (Ημερίδα 12 Μαΐου 2001) Αθήνα: Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης της ΟΛΜΕ, σσ. 25-30.

Στάππα-Μουρτζίνη, Μ. (2010). *Αγωγή Υγείας, Βασικές αρχές – Σχεδιασμός Προγράμματος*. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Υφαντή, Α. (2011). «Η πολιτική των εκπαιδευτικών αλλαγών και η βελτίωση του σχολείου». Στο Δ. Βεργίδης, Α. Υφαντή, *Θέματα Εκπαιδευτικής Πολιτικής: Θεωρητικές Αφετηρίες και Εκπαιδευτικά Προγράμματα για τη Βελτίωση του Σχολείου.* Αθήνα: Ύψιλον / Βιβλία, σσ. 13-24.

Φραγκουλίδου, Π. (2012). «Εισαγωγή καινοτομιών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και ο ρόλος της Ποιοτικής Σχολικής Ηγεσίας». Στο Α. Τριλιανός, Γ. Κουτρομάνος, Ν. Αλεξόπουλος (Επιμ.), *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου: Η Ποιότητα στην Εκπαίδευση – Τάσεις και Προοπτικές*, Β΄ Τόμος. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ: “ ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ”

	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ	ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΗ
1. Καθήκοντα & υποχρεώσεις που θα ανακύψουν	➢ Υπ. Παιδείας – Δ/νσεις Εκπ/σης – Δ/ντής σχ. μονάδας: ✓ ανάγκη εισαγωγής-εφαρμογής Αγ. Υγείας στις καινοτόμες δράσεις του σχολείου ✓ εγκύκλιος για εφαρμογή καινοτομίας ➢ Υπεύθυνος Αγ.Υγείας – Δ/ντής σχ.μονάδας: Στόχοι και σκοποί προγράμματος: ✓ ενημέρωση μαθητών (για θέματα σωματικής και ψυχικής υγείας) ✓ ενημέρωση για (ενεργό)	➢ Υπεύθ. Εκπ/κοί: ✓ προετοιμασία υλοποίησης, ενημέρωση - επιλογή μαθητών ✓ χωρισμός - κατανομή και καταμερισμός ομάδων (ανά αντικείμενο) ➢ επεξήγηση - προσδιορισμός χώρου, χρόνου και μέσων διδασκαλίας ➢ Υπεύθ. Εκπ/κοί – Δ/ντής σχ.μονάδας: ενημέρωση – καθοδήγηση μαθητών (για διεξαγωγή – εκτέλεση προγράμματος) ➢ Υπεύθ. Αγ. Υγείας: ενίσχυση - ενημέρωση – έλεγχος – υποστήριξη - επίβλεψη κι ανατροφοδότηση ➢ Υπεύθυνοι Εκ/κοί	➢ Υπεύθυνοι Εκπ/κοί – Δ/ντής σχ. μονάδας: ➢ πραγμάτωση - υλοποίηση κι επισήμανση θετικών αποτελεσμάτων - αξιολόγηση προγράμματος Αγ.υγείας ➢ Μαθητές – Γονείς - Κηδεμόνες: αξιολόγηση από μαθητές και κηδεμόνες ➢ Υπεύθυνοι Εκπ/κοί: καταγραφή - παράθεση και παρουσίαση πεπραγμένων σε Δ/ντή και Υπεύθ. προγράμματος Αγ. υγείας

	συμμετοχή μαθητών & γονέων - κηδεμόνων αυτών ➢ καλλιέργεια ενεργούς και υπεύθυνης στάσης μαθητών ➢ Δ/ντής σχ. μονάδας: ενημέρωση και κινητοποίηση εκπ/κών σχ.μονάδας – ορισμός Υπευθ. Εκπ/κών Υπεύθ. Εκπ/κοί: συντονισμός και προσανατολισμός ομάδων (εργασίας) μαθητών ➢ Μαθητές: (ενεργός) ρόλος ανάπτυξης γνωστικών αντικειμένων και προτάσεις για καθορισμό πορείας δράσης ➢ Γονείς - Κηδεμόνες: παρότρυνση - ενθάρρυνση	– μαθητές: ✓ εφαρμογή - εκτέλεση προγράμματος Αγ. υγείας ✓ τήρηση – διαφύλαξη πρακτικών των συναντήσεων ✓ ενημέρωση Δ/ντή ➢ Υπεύθ. Εκ/κοί – Δ/ντής σχ. μονάδας: ✓ ερμηνεία - αποτύπωση κι ανάλυση μαθησιακών αποτελεσμάτων ✓ ανατροφοδότηση από μαθητές, γονείς και κηδεμόνες	➢ Υπεύθ. Εκπ/κοί – Δ/ντής σχ. μονάδας – Υπεύθ. Αγ. Υγείας – μαθητές – γονείς - κηδεμόνες: ✓ απολογισμός καινοτομίας Αγ. υγείας (στη διδακτική πράξη) ✓ επισήμανση διδακτικής - κοινωνικής σημασίας και εγκαθίδρυση νέου θεσμού.

	συμμετοχής μαθητών και παρακολούθηση προόδου αυτών ✓ παρακίνηση - παραίνεση κι ανάληψη πρωτοβουλιών μάθησης ➢ Δ/ντής σχ. μονάδας: προετοιμασία κι ενημέρωση Υπεύθ. Εκπ/κών για: τρόπους λειτουργίας (ομάδων), χρόνο, διάρκεια, μέσα, μεθόδους διδασκαλίας ➢ Υπεύθ. Αγ. Υγείας: έγκριση – επικύρωση προγράμματος Αγ.υγείας		
2. Ρόλοι & καθήκοντα συμμετεχόντων	✓ Υπ. Παιδείας: εισηγητικός και συντονιστικός ρόλος (για ενημέρωση σχ. Μονάδων κι εκπόνηση – επεξεργασία	✓ Υπ.Παιδείας – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο – Υπεύθ. Αγ. Υγείας – Δ/νσεις: υποστηρικτικός ρόλος • παροχή-χορήγηση διδακτικού υλικού, ενημερώσεις εκ/κών	✓ Δ/ντής σχ. μονάδας – Υπεύθ. Αγ. Υγείας: υποστηρικτικός ρόλος, διαπίστωση αξίας προγράμματος, υιοθέτηση από

	προγραμμάτων Αγ. Υγείας) ✓ <u>Δ/νσεις Εκ/σης –Υπεύθ. Αγ. Υγείας</u>: συντονιστικός ρόλος (για ενημέρωση σχ. μονάδων) ✓ <u>Δ/ντής σχ. μονάδας</u>: εισηγητικός - συντονιστικός κι ενημερωτικός ρόλος • <u>Δ/ντής σχ. μονάδας</u>: παρωθητικός ρόλος, ανάθεση – κατανομή αρμοδιοτήτων σε Υπεύθυνους Εκ/κούς. ✓ <u>Δ/ντής σχ. μονάδας – Υπεύθ. Εκπ/κοί</u>: υποστηρικτικός ρόλος • αξιολόγηση δυνατοτήτων και διαπίστωση	(από εξειδικευμένους επιστήμονες) • ενημέρωση δ/ντών (για επίβλεψη προγραμμάτων) ➢ <u>Δ/ντής σχ. μονάδας</u>: υποστηρικτικός – συντονιστικός ρόλος • χορήγηση - παροχή απαραίτητων μέσων σε εκ/κούς και μαθητές. ➢ <u>Υπεύθυνος Αγ. Υγείας</u>: συμβουλευτικός ρόλος – έλεγχος προγραμμάτων Αγ.υγείας ➢ <u>Υπεύθυνοι Εκ/κοί</u>: διδακτικός – παιδαγωγικός ρόλος ✓ ομαδοσυνεργατική μάθηση ✓ χρήση Τ.Π.Ε ✓ παρότρυνση - ενθάρρυνση - παρακίνηση - καθοδήγηση μαθητών ✓ εξαγωγή συμπερασμάτων (από τους ίδιους τους	σχολική κοινότητα, πρόταση - εισήγηση προς τη Δ/νση Εκπ/σης (για μόνιμη εισαγωγή και καθιέρωση θεσμού Αγ.υγείας) ✓ επιπλέον βελτιωτικές προτάσεις ✓ <u>Δ/νση Εκπ/σης – Υπεύθυνος Αγ.Υγείας</u>: υποστηρικτικός ρόλος, πρόταση - εισήγηση προς Υπ. Παιδείας (για καθιέρωση καινοτομίας Αγ. υγείας, προτάσεις βελτίωσης) ✓ <u>Υπ. Παιδείας</u>: νομοθετικός - συντονιστικός ρόλος, ✓ σταθεροποίη ση - παγίωση νέου θεσμού - υποστήριξη λειτουργίας του κι αναγκαίες επιμορφώσεις ✓

	τυχουσών αδυναμιών ✓ <u>Υπεύθ. Εκπ/κοί</u>: ✓ ενημερωτικός - συντονιστικός ρόλος, (ενημέρωση μαθητών – γονέων-κηδεμόνων - πρόσκληση – κάλεσμα συμμετοχής ενδιαφέροντος μαθητών και ταυτόχρονη έγκριση από γονείς-κηδεμόνες αυτών) <u>Γονείς - Κηδεμόνες</u>: υποστηρικτικός και παρωθητικός ρόλος ✓ <u>Υπεύθ. Εκπ/κοί</u>: γραφειοκρατικός ρόλος, αναλυτική-λεπτομερής καταγραφή, συμμετεχόντων και δημιουργία	μαθητές) ✓ εκτίμηση - σεβασμός απόψεων μαθητών ➢ <u>Γονείς - Κηδεμόνες</u>: υποστηρικτικός ρόλος ➢ ενθάρρυνση μαθητών - συνεργασία με Υπεύθ. εκπ/κούς <u>Κρατικοί – Δημοτικοί φορείς – Δ/νση Εκπ/σης</u>: υποστηρικτικός ρόλος ✓ σύμπραξη - συνεργασία με Υπεύθ. Εκπ/κούς (για ενημερώσεις από ειδικούς επιστήμονες) ✓ επισκέψεις – παρουσιάσεις σε αρμόδιους δημοτικούς - κρατικούς ή και επιστημονικούς φορείς ✓ <u>Μαθητές</u>: κεντρικός & ενεργός ρόλος ✓ προσωπική εμπλοκή ✓ ισότιμη (ομαδική) συνεργασία	διευκόλυνση υπεύθυνων εκπ/κών

	ομάδων ✓ Δ/ντής σχ. μονάδας – Υπεύθ. Εκπ/κοί: συντονιστικός - υποστηρικτικός ρόλος, τακτοποίηση – σύνταξη και διευθέτηση χώρου, χρόνου και συχνότητας συναντήσεων ομάδων εργασίας	✓ (πλήρης) ενημέρωση - γνώση ✓ παρουσίαση - καταγραφή νέων ιδεών-προτάσεων ✓ συμπεράσματα - αποκόμιση προσωπικών εμπειριών ✓ προτάσεις αποφυγής και πρόληψης ✓ Υπεύθυνοι εκπ/κοί – Μαθητές – Δ/ντής σχ.μονάδας: ρόλος παρατηρητή – αξιολογητή, διενέργεια απαραίτητων προσαρμογών - αλλαγών ✓ Υπεύθυνοι Εκπ/κοί – Μαθητές: ενεργός – κεντρικός ρόλος ✓ παρουσίαση – προβολή αποτελεσμάτων σε σχ. κοινότητα και Υπεύθ.Αγ. Υγείας. ✓ Δ/ντής Σχ.Μονάδας: διοικητικός ρόλος	

		✓ έκθεση - αναφορά επιτυχούς εκτελέσεως προγράμματος Αγ. υγείας	
3. Διευκολυντικοί παράγοντες	✓ εξακρίβωση – επαλήθευση λανθασμένων αντιλήψεων-στάσεων μαθητών κι ανάγκη ενημέρωσής τους για αποτελεσματική αντιμετώπιση ✓ χρησιμότητα – ωφέλεια αποκομισθέντων γνώσεων για μαθητές και περιβάλλον αυτών ✓ υλοποίηση – πραγμάτωση παρόμοιων προγραμμάτων μ' αυτά της διεθνούς εκπ/κής κοινότητας ✓ ελάχιστο δυνατό κόστος εκπόνησης καινοτόμου προγράμματος Αγ. υγείας	✓ ενδιαφέρον - ελκυστικότητα τρόπου μάθησης κι εργασίας ομάδων ✓ απεγκλωβισμός - απεξάρτηση από στείρα βαθμολόγηση κι επιδόσεις ✓ παρότρυνση κι ενθάρρυνση πρωτοβουλιών και νέων ιδεών - προτάσεων ✓ καθοδήγηση - διαπαιδαγώγηση μαθητών και χρήσιμη ενασχόλησή τους σε χρόνο εκτός σχολείου ✓ μηδενική οικονομική επιβάρυνση Υπ. Παιδείας ✓ μεταρρύθμιση - μετασχηματισμός - διεύρυνση ρόλου σχολείου (κοινωνικά και παιδαγωγικά) ✓ καλλιέργεια συνεργασίας με	✓ ελάχιστη ανάγκη χορήγησης οικονομικών πόρων από Υπ. Παιδείας ✓ μεγάλος όγκος διεθνών επιστημονικών δεδομένων (βοηθά Υπεύθ. Αγ. υγείας αποφασιστικά με υποστηρικτικά έντυπα και ψηφιακό υλικό) ✓ καλλιέργεια - εγκαθίδρυση νέας σχ. κουλτούρας και σχέσεων (εσωτερικών και εξωτερικών φορέων σχ. μονάδας)

	✓ ύπαρξη απαραίτητης βάσης, κατάλληλου υπόβαθρου για υλοποίηση καινοτομίας Αγ. Υγείας (Η/Υ-σύνδεση με διαδίκτυο για άντληση πληροφοριών, ενημερωτικά φυλλάδια, έντυπο υλικό, συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων) ✓ δημιουργική – ευχάριστη διάθεση και θετικό κλίμα	ομαδοσυνεργατικό πνεύμα στους μαθητές ✓ δημιουργία – θεμελίωση νέας και διαφορετικής σχέσης διδασκόντων - διδασκομένων	
4. Ανασταλτικοί παράγοντες	✓ γραφειοκρατία, καθυστερήσεις (έκδοσης κι έγκρισης) προγραμμάτων, δυσκολία εφαρμογής καινοτομιών στην εκπ/ση. ✓ ανεπαρκές – ελλιπές	✓ δυσκολίες υπεύθ. εκπ/κών (εξαιτίας έλλειψης απαραίτητης και κατάλληλης επιμόρφωσης) ✓ δυσκολία μαθητών (σε ομαδικές εργασίες και ισότιμης προσφοράς στο εκτελεσθέν έργο) ✓ φτωχό έως	✓ ελλιπής αποτίμηση εκπ/κών και κοινωνικών αποτελεσμάτων καινοτομίας Αγ. υγείας από Υπ. Παιδείας ✓ ελλιπής ενίσχυση - υποστήριξη από το Υπ. Παιδείας και

	(υποστηρικτικό) υλικό κι ελλιπής ενημέρωση εκ/κών. ✓ απροθυμία εκ/κών για πραγματοποίηση (καινοτόμου) προγράμματος Αγ. υγείας σε ώρες εκτός ωρολογίου προγράμματος ✓ μη παρακίνηση – προτροπή μαθητών από γονείς - κηδεμόνες αυτών	ανύπαρκτο υποστηρικτικό υλικό κι έλλειψη ενημέρωσης από εξειδικευμένους επιστήμονες. ✓ αναπάντεχα - απρόσμενα εμπόδια μαθητών για διαρκή συμμετοχή - παρακολούθηση (κυρίως σε ώρες εκτός ωρολογίου σχ. προγράμματος)	Υπεύθ. Αγ. υγείας.
5. Στρατηγικές αλλαγής	✓ σωστή εκτίμηση κι αποτίμηση σημασίας καινοτόμου θεσμού από Υπ. Παιδείας, παροχή κινήτρων ✓ ενημέρωση εκπ/κών (για σκοπούς και τρόπους λειτουργίας καινοτομίας)	✓ βοηθητικός – επικουρικός ρόλος Υπεύθ. Αγ. Υγείας των Δ/νσεων Εκπ/σης, έλεγχος - έρευνα και καθοδήγηση ✓ σχεδιασμός - προγραμματισμός κι οργάνωση ✓ πρόσκληση – κάλεσμα εξειδικευμένων επιστημόνων ✓ συνεισφορά -	✓ παρουσίαση - προβολή – προώθηση ωφέλιμων αποτελεσμάτων καινοτόμου προγράμματος Αγ. υγείας, για μαθητές (κοινωνικά και μαθησιακά), διαπίστωση από Υπ. Παιδείας (αδυναμιών, εφαρμογή κι

	✓ εντοπισμός - εύρεση έντυπου κι ηλεκτρονικού υλικού. ✓ ενίσχυση – ισχυροποίηση ρόλου Δ/ντών σχ. μονάδων ✓ ενημέρωση μαθητών, γονέων και κηδεμόνων αυτών ✓ ενημέρωση σχ. κοινότητας ✓ επιμόρφωση εκπ/κών	συμμετοχή κρατικών και δημοτικών φορέων υγείας ✓ έλεγχος - παρακολούθηση από τον Δ/ντή σχ. Μονάδας και Υπεύθυνο Αγ. υγείας, καθοδήγηση κι αξιολόγηση – παρότρυνση - ενθάρρυνση εκπ/κών και μαθητών (για συνέχιση κι ολοκλήρωση του έργου τους) ✓ (συνεχής) επιβράβευση προσπαθειών ✓ (διαρκής) ενημέρωση γονέων-κηδεμόνων (για εξέλιξη και πρόοδο μαθητών)	εκτέλεση αναγκαίων βελτιώσεων ή αλλαγών, μείωση γραφειοκρατίας, παροχή κινήτρων σε εκπ/κούς και μαθητές) ✓ παραλληλισμός - σύγκριση αποτελεσμάτων σε Ελλάδα κι άλλες χώρες – αλλαγή και βελτίωση λειτουργίας και σταθεροποίηση - παγίωση καινοτομίας Αγ. υγείας ✓ προβολή - προώθηση μόνιμης λειτουργίας θεσμού Αγ. υγείας στις σχ. μονάδες (με παράλληλο πλησίασμα ή προσέγγιση τοπικών κοινωνιών) ✓ (συνεχής) επιμόρφωση εκπ/κών για επαγγελματική

			ενίσχυση - πρόοδο κι εξέλιξη
6. Υποστήριξη που χρειάζεται	➢ Υπ. Παιδείας – Υπεύθ. Αγ. Υγείας: ✓ διοικητική υποστήριξη – ενδυνάμωση κι ενίσχυση ✓ έντυπο και ψηφιακό υλικό ✓ διενέργεια σεμιναρίων (για εκπ/κούς από εξειδικευμένους επιστήμονες) ➢ Δ/ντής σχ. μονάδας: θετική αντιμετώπιση προώθησης της καινοτομίας ➢ Μαθητές – Γονείς - Κηδεμόνες: • υποστήριξη – ενίσχυση υλοποίησης πρ/ματος • συνεργασία – σύμπραξη κρατικών και δημοτικών	➢ Υπ.Παιδείας: παροχή κινήτρων στους εκπ/κούς ➢ Υπεύθυνος Αγ.Υγείας: ✓ οδηγίες και κατευθύνσεις σε υπεύθ. εκπ/κούς ✓ συντονισμός - οργάνωση ✓ κάλυψη τυχουσών αναγκών ➢ Δ/ντής σχ. μονάδας: παρότρυνση - ενθάρρυνση εκπ/κών - μαθητών, χορήγηση - παροχή χρειαζούμενων μέσων ➢ Γονείς - Κηδεμόνες: παρότρυνση - ενθάρρυνση εκπ/κών - μαθητών ➢ Μαθητές: υπεύθυνη ενασχόληση, συνεργασία κι ομαδικοσυνεργατικό πνεύμα	➢ Υπ. Παιδείας – Σύμβουλοι – Υπεύθ. Αγ.Υγείας: ✓ εξέταση - έλεγχος ✓ ανατροφοδότηση ✓ χορήγηση αναγκαίων μέσων ➢ Δ/ντής σχ. μονάδας: ✓ προβολή - προώθηση συνεργασίας γονέων - κηδεμόνων – μαθητών – Υπεύθ. Εκπ/κών ✓ θετικό κλίμα στο σχολείο. ✓ (διαρκής) παρώθηση εκπ/κών ✓ (συνεχής) παροχή-χορήγηση απαραίτητων πόρων από Δ/ντή σχ. μονάδας - κρατικούς - δημοτικούς – τοπικούς και

	φορέων.		επιχειρηματικούς οικονομικούς φορείς
7. Ηγετικοί ρόλοι & καθήκοντα	➢ Υπουργείο Παιδείας: ✓ μελετημένη εισαγωγή κι ενσωμάτωση της καινοτομίας ➢ σωστός προγραμματισμός κι ανάθεση ρόλων ➢ Δ/ντές Εκπαίδευσης: προώθηση – προβολή καινοτομίας σε σχ. μονάδες ➢ Υπεύθ. Αγωγής Υγείας: ενημέρωση Δ/ντών κι εκπ/κών ➢ Δ/ντές σχ. μονάδων: ✓ θετική τοποθέτηση, μετάδοση – προβολή και προαγωγή στόχων στους εκπ/κούς - δημιουργία – γένεση κοινού οράματος,	➢ Υπ.Παιδείας – Δ/νσεις Εκπ/σης - Υπεύθυνοι Αγ. Υγείας: ✓ ενίσχυση - υποστήριξη καινοτομίας Αγ. υγείας με απαραίτητη υποδομή κι υπόβαθρο ✓ επίβλεψη κι ενημέρωση εκπ/κών ✓ συστηματοποίηση - οργάνωση δράσεων καινοτομίας Αγ. υγείας ➢ Δ/ντές σχ. μονάδων: ✓ Ενίσχυση - υποστήριξη - καινοτομίας Αγ. υγείας - σωστή αξιοποίηση ανθρώπων και υλικών ✓ επικοινωνία – συνεννόηση με μαθητές και υπεύθ. Εκπ/κούς, ✓ εξέταση - έλεγχος πορείας εξέλιξης προγράμματος Αγ.	➢ Υπ.Παιδείας - Υπεύθυνοι Αγ. Υγείας: αξιολόγηση αποτελεσμάτων, απόψεων - εντυπώσεων σχολικών κοινοτήτων, τροποποιήσεις - αλλαγές ➢ εγκαθίδρυση – σταθεροποίηση καινοτομίας Αγ. υγείας ➢ Δ/ντές Εκπ/σης: προτροπή - παρακίνηση Δ/ντών σχ. μονάδων ➢ Δ/ντές σχ. μονάδων: ✓ αξιολόγηση αποτελεσμάτων στη σχολική μονάδα ✓ (διαρκής) συνεννόηση – επικοινωνία με γονείς-κηδεμόνες για αξιολόγηση

	✓ υποστήριξη – ενίσχυση κουλτούρας αλλαγής ✓ μετασχηματισμός – μεταρρύθμιση παγιωμένων απόψεων ✓ παρότρυνση - παρακίνηση εκπ/κών ✓ ενημέρωση μαθητικής κοινότητας, γονέων και κηδεμόνων	υγείας ✓ διορθωτικές παρεμβάσεις, απαραίτητες αλλαγές, επικοινωνία – συνεννόηση με γονείς-κηδεμόνες, αξιολόγηση καινοτομίας Αγ. υγείας ✓ ενθάρρυνση - παρότρυνση κι επιβράβευση συμμετεχόντων	προγράμματος Αγ. υγείας ✓ μεταβίβαση αποτελεσμάτων σε Δ/νσεις Εκπ/σης για περαιτέρω έρευνα - ανάλυση κι επεξεργασία ✓ σταθεροποίηση νέου θεσμού Αγ. Υγείας - παρότρυνση – συμπαράσταση εκπ/κών
8. Κριτήρια αξιολόγησης	➢ <u>Υπ. Παιδείας</u>: ανάγκη εισαγωγής καινοτόμων προγραμμάτων στην εκπ/ση ➢ <u>Δ/νση Εκπ/σης – Δ/ντής σχολικής μονάδας</u>: ➢ Σπουδαιότητα - σημασία προγράμματος Αγ.Υγείας: διαπίστωση και πρόληψη – αποτροπή καταστροφικών	➢ <u>Υπεύθυνοι Εκ/κοί – μαθητές</u>: διαπίστωση αποτελεσμάτων κι επιτευγμάτων ➢ <u>Υπεύθυνοι Εκ/κοί – Δ/ντής σχ. μονάδας</u>: διαπίστωση βαθμού επίτευξης στόχων ➢ <u>Δ/ντής σχ. μονάδας – Υπεύθυνος Αγ. Υγείας</u>: διαπίστωση βαθμού επίτευξης (παιδαγωγικών, μαθησιακών,	✓ <u>Υπ. Παιδείας</u>: συγκομιδή – συλλογή δεδομένων από σχ. μονάδες και Υπεύθ. Αγ. Υγείας ✓ αξιολόγηση παιδαγωγικών και μαθησιακών αποτελεσμάτων ✓ υπολογισμός δυνατότητας παγίωσης και σταθεροποίησης καινοτομίας Αγ. υγείας

	συνηθειών και βλαβερών συνεπειών (σωματικής και ψυχικής υγείας) ➢ <u>Δ/ντής σχ. μονάδας – Εκπ/κοί σχ. μονάδας</u> ανάπτυξη σχέσεων σχολείου - μαθητών, διαπίστωση για οφέλη σχ. μονάδας κι αποδοχή καινοτομίας Αγ. Υγείας από κοινότητα	κοινωνικών) στόχων ✓ Παρουσίαση – έκθεση απολογισμού προς Υπ. Παιδείας	➢ <u>Γονείς - Κηδεμόνες</u>: ωφέλεια - χρησιμότητα αποκομισθέντων γνώσεων, διαπίστωση αξίας νέου θεσμού Αγ. υγείας

ISBN: 978-618-83725-5-9

9 786188 372559